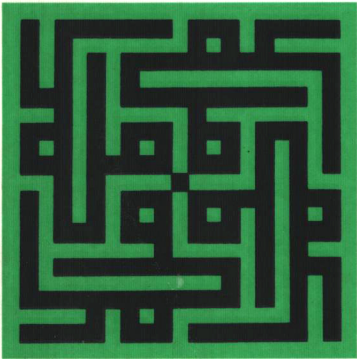
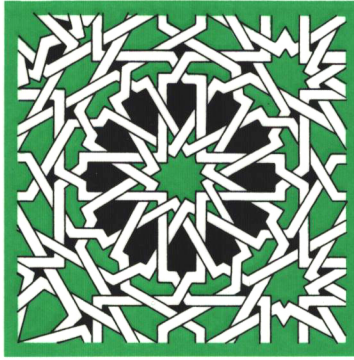

طرح‌های اسلامی

چاپ اول

۱۰۱ نقش‌مایه

گردآورندگان:
کلود اومبر، هلن دنیزو
مترجم:
کرامت‌الله افسر

انتشارات یساولی

طرح‌هایی از تزیینات اسلامی

۱۰۰۱ نقش‌مایه

گردآورندگان:
کلود اومیر، هلن دنیزو

مترجم:
کرامت‌الله افسر

فهرست

۴	دبیاچه
۶	مقدمه‌ای بر طراحی تزئینی اسلامی ساختار، ترکیب و تطابق هنری
۲۵	خط، خوش‌نویسی و کتیبه‌نگاری
۳۵	نقش‌مایه‌های تزئینی هندسی
۹۱	نقش‌مایه‌های تزئینی هندسی مشبک
۱۲۱	نقش‌مایه‌های تزئینی گیاهی
۱۷۳	نقش‌مایه‌های تزئینی گلدار
۲۰۱	نقش‌مایه‌های تزئینی محصور
۲۱۱	نقش‌مایه‌های تزئینی انسان و حیوان
۲۳۰	نمایه

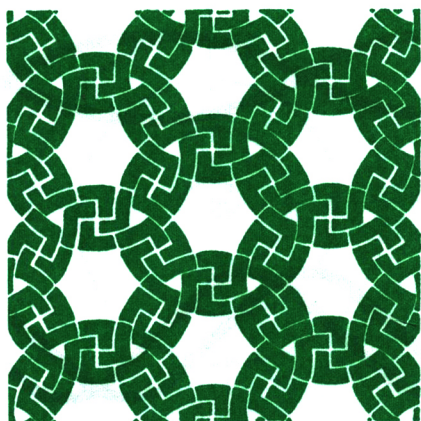
مقدمه‌ای بر طراحی تزئینی اسلامی ساختار، ترکیب و تطابق هنری

سده‌هایی که به دنبال هجرت (طبق تقدیم گریگوری ۶۲۳ میلادی) سپری شد، شاهد فتوحات پی‌درپی اعراب بود. جنگ‌های پیاپی باعث شد اسلام در عهد عباسیان (۷۵۰-۱۲۵۸ میلادی) در نواحی وسیعی در شرق و غرب انتشار یابد: به آسیای مرکزی، ازبکستان، ایران و بین‌النهرین، ترکیه‌ی شرقی، سوریه، عربستان، شمال آفریقا از مصر تا مراکش، سیسیل، جنوب ایتالیا و اسپانیا. این توسعه‌ی سرزمین‌های اسلامی توسط خلفا، هیأت‌های حاکمه‌ی مرکزی و محلی صورت گرفت.

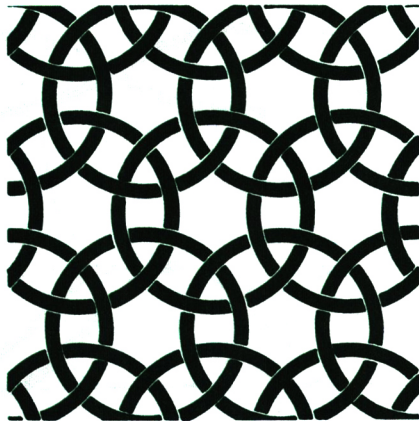
اعراب در این سرزمین‌ها آثار روشنی از یک نوع تمدن با فلسفه و طریقه‌ی زندگی خاص خود را که ظرافت و تهذیب یافته بود، به جای گذاشتند. تمام هنر تزئینی و زیوری که به وجود آمد، متعلق به چنین دنیایی است. عناصر عمده‌ی آن، روشنی، آب و سبزی است. شخص در این‌جا باید به ذکر اهمیت حس‌های شامه، به ویژه بوی چوب و چرم، و لامسه که مکمل مشاهده‌ی بصری است، بپردازد. این عناصر دست به دست هم می‌دهند و جو آرامی را که برای تفکر مساعد است، به وجود می‌آورند. البته از آن‌جا که در اغلب موارد نقش‌مایه‌ها جدا شده‌اند، این نکته در کتاب حاضر که ۱۰۰۱ نقش تزئینی را تشکیل می‌دهد، آشکار نیست. با وجود این، اندیشه‌ی ابداع تخیلی مانند قصر الحمرا در گرانا و کاخ عنبر در هندوستان، بازسازی متن این طرح‌ها را که چنین نقش مهمی ایفا می‌کنند، امکان‌پذیر می‌سازد.

نمونه‌های طرح تزئینی اسلامی که اغلب یک نوع هنر کاربردی است، در همه‌ی فنون یافت می‌شود: سرامیک، کاشی، ظروف سفالی لعابدار، ازولخو^۱، کاشی‌کاری معرق، گچ‌بری، حجاری روی سنگ و مرمر، ترصیع مرمر، منبت‌کاری و نقاشی روی چوب و خاتم‌کاری، مبدل‌سازی قلمزنی و حکاکی روی مس، پارچه‌ها و پرده‌ها و جز آن. این فهرست برگزیده، نمونه‌ی هر یک از آن‌ها را به دست می‌دهد.

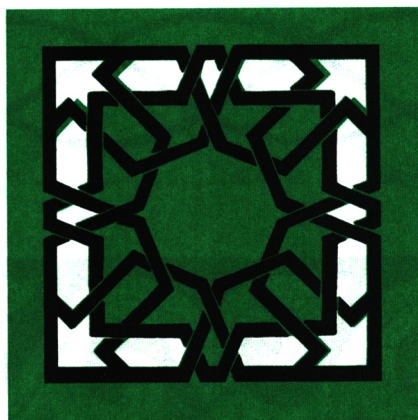
۱. azujelo: نوعی کاشی لعابدار پرتغالی - اسپانیایی، که ساخت و استفاده‌ی آن به مدت پنج سده، بدون وقفه ادامه داشته است.

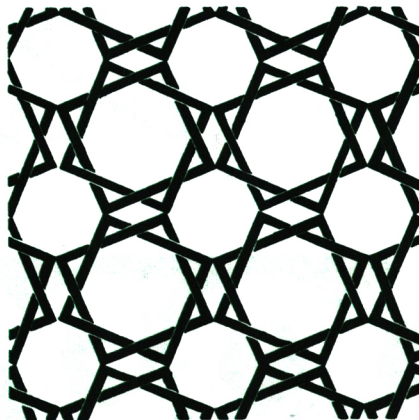
۲۱

۲۰

۲۳

۲۲

در کتیبه‌نگاری زیبای سفالی مدارس قرن چهاردهم (مدارس اسلامی) دیده می‌شود، در راه خودروپی و صرافت خطِ نوشته‌شده مانعی ایجاد کند. این اسلوب فنی از این قرار است که با یک چکش نوک‌تیز تمام لعاب اطراف حروف و شاخ و برگ‌های تزئینی بر روی کاشی لعابدار سیاه‌رنگ را برمی‌دارند (پیکره‌ی ۴). شیوه‌هایی را که در نتیجه‌ی این کار فراهم می‌شود با مخلوطی از گچ و آهک پر می‌کنند، به طوری که حروف تزئینی، با رنگ سیاه و سفید برجسته می‌شود. وقتی کاشی‌ها را با یکدیگر جفت کنند، با وجود ظریف بودن برش، خطوط و نقش‌ها کاملاً به هم متصل می‌شوند.

در این جا ملاحظه‌ی مختصر این دست‌خط که بخش مکمل نقش عربی است، مهم است. خط که به خودی خود تزئینی است، به طرز کاملاً طبیعی جزو سایر تزئینات قرار می‌گیرد. خط عربی پیش از ظهور اسلام به وجود آمده است. در زباد، نزدیک حلب، کتیبه‌ای به سه زبان یونانی، سریانی و عربی وجود دارد که تاریخ آن ۵۱۲ یا ۵۱۳ میلادی است و کتیبه‌ای به دو زبان یونانی و عربی با تاریخ ۵۶۸ در حرّان کشف شده است. به علاوه، الفبای عربی را مسلمانان دیگری که به غیر از عربی به زبان‌های دیگری سخن می‌گویند، به کار